

BIOLOĢISKĀ DAUDZVEIDĪBA UN TĀS ATJAUNOŠANAS IESPĒJAS IZSTRĀDĀTAJOS KŪDRAS PURVOS

Agnese PRIEDE

Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, e-pasts: agnesepriede@hotmail.com

Noraktie, pamestie kūdras lauki rada ne tikai būtiskas negatīvas ietekmes uz bioloģisko daudzveidību un ainavu, bet ir arī nozīmīgs oglekļa dioksīda emisijas avots. Kūdras ieguves rezultātā notikusi purva abiotisko un biotisko apstākļu pārveidošana – ūdenslīmeņa pazemināšana, novākta purvam raksturīgā veģetācija, bet atlikusī purva veģetācija, visbiežāk kūdras lauku malās, būtiski degradējusies nosusināšanas dēļ. Kūdras ieguves rezultātā tiek atsegts katotelms jeb neauglīgais kūdras slānis, bet „dzīvā” purva virskārta – akrotelms – ir norakta. Tādējādi gan ievērojami sausāku augšanas apstākļu dēļ, gan kūdras erozijas un atlikušā kūdras slāņa (katotelma) vāju ūdens akumulācijas spēju dēļ sausajos kūdras laukos purva veģetācijas pašatjaunošanās bieži vien bez īpašiem mērķtiecīgiem pasākumiem nenotiek vai vairāku gadu desmitu laikā atjaunojas bioloģiski un mežsaimnieciski mazvērtīgas mežaudzes.

Pēc kūdras ieguves pamestajos purvos, kuros derīgais kūdras slānis ir norakts, jāveic rekultivācija, kā arī, plānojot jaunas kūdras ieguves vietas, jau plānošanas stadijā jāapzinās izstrādāto platību rekultivācijas nepieciešamība un jāizvēlas piemērotāko metodi. Ņemot vērā, ka visā Eiropā, t.sk. arī Latvijā, purvu ekosistēmu degradācija turpinās, izstrādātajos kūdras purvos mitrāju atjaunošana uzskatāma par prioritāru rekultivācijas veidu – veidojot mitras kūdras un seklūdeņu platības iespējami drīz pēc kūdras izstrādes vai veidojot ūdenstilpes. Tāpat kūdras izstrādes procesā būtiski ņemt vērā, ka purvu veģetācijas noņemšana lielās platībās, nesaglabājot dabiskas veģetācijas „salas” ir būtisks kavēklis vēlāk, mēģinot panākt purvam raksturīgo augu sugu atgriešanos. Tas var sadārdzināt mitrāja atjaunošanas izmaksas, jo, lai panāktu purvam raksturīgo sugu atgriešanos, visticamāk, nepieciešama sfagnu un tipisko purva augu sugu reintrodukcija.

Latvijā līdz šim veiktie pētījumi par veģetācijas atjaunošanos un optimāliem apstākļiem purvu veģetācijas atjaunošanai noraktajos kūdras purvos ir fragmentāri un

nepietiekami. 2014. gadā plānots uzsākt pētījumu, kura ietvaros plānots izvērtēt pašreizējo pamesto kūdras lauku atjaunošanās sekmes dažādos apstākļos, novērtēt purva veģetācijas atjaunošanos veicinošos un limitējošos faktorus, kā arī izstrādāt Latvijas apstākļiem piemērotas rekomendācijas kūdras lauku rekultivācijai.

Pētījums izstrādāts projekta „Starpdisciplināra jauno zinātnieku grupa Latvijas purvu un to resursu izpētei, ilgtspējīgai izmantošanai un aizsardzībai (PuReST)”, Vienošanās Nr. 2014/0009/1DP/1.1.1.2.0/13/APIA/VIAA/044 ietvaros.